עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ט מהל' אישות הל' ט סמג עשין יח טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' יח:
יט ב ג מיי' פ"י מהל' נדרים הל' ז ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' יב:
כ ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' טו:
כא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:
כב ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' טו:
כג ז מיי' פ"ט שם הלכה יב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רח סעי' כד:

◆

תוספות

ורמינהו מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים. מכל אשה שתי בנות קטנה וגדולה משנה היא בקידושין פרק האומר (דף סד:) דסבר רבי מאיר דמעייל איניש נפשיה לספיקא ושמא קרי לה לגדולה קטנה שבגדולות ורבי יוסי אמר וכו' דלא מעייל איניש נפשיה לספיקא וגדולה דקאמר גדולה ממש: מוחלפת השיטה. ואיפוך מתני' דר"מ לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדר"מ: והתניא. בניחותא ולמאי דמסיק התם אביי בלישנא פליגי ואין צריך לומר מוחלפת השיטה: עד הבציר אינו אסור אלא עד שיגיע. וה"ה נמי אם אמר עד שיהא כיון דאין זמנו קבוע כדמפרש ואזיל: זה הכלל כל שזמנו קבוע כו'. כמו בציר אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע וכן בפ"ב בקידושין (דף סד:) י"מ דקציר ובציר הוי זמנו קבוע ואין זמנו [קבוע] כגון דאמר עד שילך פלוני למקום פלוני שאינו יודע כמה יאמר ול"נ דהא אמר עד שיהא הקיץ עד שיתחילו לאת בכלכלות אלמא אינו אסור עד שילא ואין זמנו קבוע הפסיק ליה: קיץ. על שם שקוצצים התאנים. של תאנים נקרא קיץ על שם שנקצצת ביד. וענבים שנקצצין בסכין נקרא בציר: ענבים נמי כי מירדדן. פירוש כשנתייבשו נקצצות ביד [נ"א] מזורדן כמו חבילי זרדין: עד שיקפלו רוב המקצועות. סכינים שקוצצין בהם עיגולי תאנים והעיגולים עצמן נקראין קליעות:

ר"ן

עד קמי פסחא משמע ורבי יוסי סבר עד דמתפני פסחא משמע ולפום ההיא סוגיא מתניתין כדקיימא קיימא ורבי יוסי סבר עד שילא אפילו הכי כיון דהך סוגיא איתמרא כסוגיא דנדרים משמע דאיכא למסמך עילויה טפי מההיא סוגיא דהתם דלאו בדוכתא איתמר ועוד דהא תניא כי הך סוגיא והוא דעת הרב רבינו משה בר מיימון זכרונו לברכה. אבל הרב רבינו משה בר נחמן זכרונו לברכה פסק כסוגיא דהתם דלא תיפוך דרבי יוסי אמר בעד פני אסור עד שילא ונקטינן כותיה: ירושלמי [ה] קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו כמי שאין זמנו קבוע ולא אפשיטא *ולחומרא: מתני' עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות. קיץ זמן לקיטת פירות תאנים וקרי ליה קיץ לפי שקוצצין אותן ביד וקתני דכיון דאמר עד הקיץ או עד שיהא עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות ולא יותר לפי שאין זמנן קבוע: עד שיקפלו המקצועות. הסכינים שהם מיוחדים לחתוך התאנים כשעושים מהן עיגולין נקראין מקצועות והכי אשכחן דקרי קרא לסכיני מקצועות דכתיב (ישעיה מד) יעשהו במקצועות ואף העיגולין עצמן נקראים כן על שמן: גמ' כלכלה של תאנים. שלפי שהן נקצצות ביד לקיטתן קרויה קיץ. ולא כלכלה של ענבים משום דלא מקצצן בידא אלא על ידי סכין והיא חתיכה מקריא: ענבים כי מירדדן מקצצן בידא. כשיבשו עוקלי הענבים אף הם נקצצין ביד מקרו:

מותרות

גמרא

לספיקא ורבי יוסי סבר [א]מעייל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי [ב]מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות ואם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות כולן אסורות (א) דברי ר"מ חוץ מן הקטנה שבקטנות רבי יוסי אומר [א]כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה והתניא [ג]זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד [ד]לפני ר"מ אומר עד שיצא ורבי יוסי אומר עד שיגיע: **מתני'** [ה][ב]עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע אמר עד שיהא אסור עד שיצא [ו]וכל שאין זמנו קבוע בין אמר עד שיהא בין אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע [ז]עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות [ח]עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות: **גמ'** [ט]תנא כלכלה שאמרו כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים תניא [י]הנודר מפירות הקיץ אין אסור אלא בתאנים רשב"ג אומר ענבים בכלל תאנים מאי טעמא דתנא קמא קסבר תאנים מיקצצן בידא ענבים לא מיקצצן בידא רשב"ג סבר ענבים נמי כי מירדדן מיקצצן בידא: עד שיעבור הקיץ עד שיכפלו המקצועות: תנא עד שיכפלו רוב המקצועות

תנא

רש"י

לספיקא דכיון דאיכא לספוקי אי משמע עד שילא או עד שיגיע ודאי בדליכא ספיקא הדבר בדעתו בשעת הנדר דהיינו עד שיגיע: ורבי יוסי אומר עד שילא. דסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא דאיכא לספוקי שמא עד שילא קאמר: גמ' [ו]למימרא דרבי מאיר וכו'. כדפרישית: שתי כיתי בנות. משתי נשים שנשא זו אחר זו וכל אחת ילדה שתי בנות: כולן אסורות חוץ וכו' דברי רבי מאיר. דקסבר רבי מאיר מעייל איניש לספיקא דלא איזדהר האדם בשעת קידושין דלא ליתי לידי קלקול והואיל דלא ידעינן הי מינייהו קידש כולן אסורות: חוץ מן הקטנה שבקטנות. דלדברי הכל לית לה שם גדולה: רבי יוסי אומר כולן מותרות וכו'. דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא: מוחלפת השיטה. כלומר אפיך מתניתין דנדרים ואימא לרבי מאיר מעייל איניש כו' (ב): והתניא. בניחותא דמוחלפת: זה הכלל כל שזמנו קבוע. כגון רגלים: עד שילא. דקסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא: מתני' אמר קונם שאיני טועם יין עד (ג) הבציר. של ענבים: עד המסיק. לקיטה של זיתים: וכל שאין זמנו קבוע. כגון קציר ובציר דזמנין הוו בחריפי וזמנין הוו באפלי: עד הקיץ. עד שעת לקיטת תאנים או שאמר עד שיהא הקיץ שניהם משמע דאינו אסור אלא עד שיתחיל העם להכניס תאנים בכלכלות וזהו בתחילת הקיץ: אמר עד שיעבור הקיץ אסור עד שיוכפלו המקצועות. עד שמכפילין הסכינים שקצצו בהן התאנים ומצניעין אותן כמו מקפלין את הכלים (שבת דף קיג.). ענין אחר שיקפלו (ד) עד שחורזין אותן בקופין ועושין אותן שירטי"ש כמו ליטרא קליעות. ולשון יכפילו על שם שמניחין זו על זו ותרוייהו שיעבור ויקפילו משמע בסוף הקיץ: גמ' ולא כלכלה של ענבים. משמע אף על פי שהבציר הוי סמוך לאחר הקיץ לא אמרינן שזה נתכוון לכלכלה של ענבים אלא ודאי אינו אסור אלא עד תאנים: ענבים בכלל תאנים. ואסור עד כלכלה של ענבים: ענבים לא מקצצו ביד אלא בסכין ולא דמו כלל לתאנים הלכך לא הוו בכלל תאנים: ענבים נמי כי מירדדן. כשמתבשלין יפה יפה שנושרין ענבים מן האשכול מקצצו נמי בידא כתאנים הלכך הוו בכלל תאנים: [ז]תנא הוקפלו רוב המקצועות. אותן תאנים שנשתיירו בשדות ובאילנות:

מותרות

מסורת הש"ס

א) [לעיל יט:], ב) קידושין נא: סד:, ג) [תוספתא פ"ד ע"ש היטב קידושין סד:], ד) [בקידושין סד: איתא פני וכן איתא בתוספתא דמכילתין פ"ד], ה) [פי' הר"ן על ריש מתני' תמלא בע"ה], ו) [עיין לעמוד הקודם], ז) [עיין לעמוד הבא], ח) [פ"ח ה"ג],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה מוחלפת וכו' לר' מאיר מעייל איניש וכו' ולר' יוסי לא מעייל איניש כו' הס"ד: (ג) ד"ה אמר קונם שאיני טועם יין עד הקציר של חטים ושעורים עד הבציר של ענבים: (ד) ד"ה אמר עד וכו' ענין אחר שיקפילו עד שחוזרין התאנים בקציעות ועושין אותן שירטי"ש כמו ליטרא קליעות ולשון יקפילו על שם שמניחין אותן זו על זו ותרווייהו יכפילו ויקפילו שיעבור הקיץ משמע בסוף הקיץ כצ"ל:

◆

גליון הש"ס

בהר"ן ירושלמי קבע וכו' ולחומרא. עיין בהר"ן לקמן דף סג ע"ב ד"ה מחלוקת:

◆

לעזי רש"י

שירטי"ש. מחרוזות.

◆

פירוש הרא"ש

לספיקא. ידבר המנודר לקרות פני הפסח קאמר והיינו עד שיגיע: ור' יוסי סבר מעייל איניש נפשיה. ליאסר בכל מה שיוכל להסתפק: עד הקציר כו'. אינו אסור אלא עד שיגיע: בין שאמר עד שיהא [סוי'] אינו אסור אלא עד שיגיע דכל הני אין זמנן קבוע כמה נמשכין ומפרש בתר הכי כל שידוע זמן משיכתו ואמר עד שיהא עד שילא קאמר כי (אין) זמן הויתו קצובה אבל דבר שאין זמן הויתו קצובה אפי' אמר עד שיהא אין בדעתו להכניס עצמו באיסור זמן שאין ידוע לו כמה ימשך ועד שיגיע קאמר: עד הקיץ עד שיהא קיץ. גם קיץ אין זמנו קצוב הלכך בכל ענין עד שיתחיל קאמר והרב רבי אליעזר ממיץ לדקדק מדקתני גבי קיץ עד הקיץ עד שיהא וגבי קציר ובציר ומסיק לא קתני עד שיהא אלמא דוקא קתני דקציר ובציר ומסיק זמן משיכתן ידוע כמו פסח ואי אמר עד שיהא עד שיעבור קאמר אבל קיץ אין לקיטת תאנים כלמה ואין קצב לזמן הקיץ: ודבר שאין זמנו קבוע. פי' אם תלה נדרו בלכת פלוני למקום פלוני או עד מלחמת פלוני שאין ידוע כמה יהיה באותו מקום וכמה תמשך המלחמה הילכך לא נתכוון לומר כל זמן היות פלוני באותו מקום וכל ימי היות המלחמה ולא נראה האי פירושא כי הדבר ידוע שלפעמים ימי הקציר וימי הבציר מועטין ופעמים מרובין לפי ברכת השנים ועוד דמשמע דזה הכלל קאי אדברים השנויים במשנה והאי דלא קאמר בקציר ובציר ומסיק עד שיהא כיון דתנא אינו אסור אלא עד שיגיע הרי כאילו תנא עד שיהא דהכי משמע לישנא מלוה לשון שאמר אינו אסור אלא עד שיגיע: עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות. לא שיקוצו פרותי אלא עד שיקצצו הרבה ומכניסין בכלכלות: עד שיקפלו המקצועות. היינו סכינין שנקפלין ונכנסין לתוך קתיהם כגון תער ולאחר שעבר הקיץ מקפלין אותן ומצניעין אותן לשנה הבאה ופי"ם כן נקראין התאנים אחר שדורסים בעיגול קליעות ויש מפרשים מקצועות היינו מחצלאות שמניחין עליהם התאנים בשדה ולאחר שמכניסין התאנים מקפלין המחצלאות לשמרם: הכל לפי מקום נדרו. ואם רוב תבואות המקום שעורים עד קציר שעורים ועוד קאמר אם היה בהר ואם היה בבקעה גם בזה הולך אחר מקום נדרו: גמ' למימרא דר"מ סבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא. כדפרשינן במתני' דנקט פלוני: מי שיש לו שתי כתי בנות. משנה היא בקדושין בפרק האומר (דף סד:) כגון שנשא שתי נשים זו אחר זו והיה לו בנות משתיהן וכולן קטנות וביכו לקדשן: ואיני יודע. לא נברתי כוונתי: כולן אסורות. אף לאמצעיות שבכמות דמעייל איניש נפשיה לספיקא ורבי יוסי סבר שאין דעתו אלא לדבר המבורר שאין להסתפק: והתניא. שהחליפו משנתינו ומתני' דקדושין דוקא: ולא כלכלה של ענבים. לקיטתן לא מיקרי קיץ דלשון קיץ משמע דבר הנלקט ביד: ורבן שמעון בן גמליאל סבר ענבים נמי כי מירדדן מיקצצן בידא. כשהם מבושלין עומדין לירדות מאיכן כמו הרודה מלות דבש: לישנא אחרינא מירדדן. נתייבשו המורות נוחות ליקצץ כדמתן כעגת חבילי קש וחבילי זרדין:

מוסף רש"י

מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים. שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה (קדושין סד:). גדולה שבגדולות. בנות הראשונה (שם נא: סד:). שבקטנות. בנות השניה (שם ושם). ואם קטנה שבגדולות. וכל שכן אמצעית שבגדולות בספק זה, ולגבי בנות שניה מקרי כולהו בנות גדולות (שם נא:). כולן אסורות. לאחרים עד שיתן גט ואפילו אמצעית שבקטנות, דלגבי קטנות אותה הבת גדולה היא (שם). כולן מותרות. דלא מחית איניש לנפשיה מילתא דאתי ביה לידי תקלה לחכמים, וכי אמר גדולה, גדולה שבגדולות קאמר (שם). מוחלפת השיטה. הך דנדרים (שם). התנא שסידרן טעה באחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה.). והתניא. בניחותא, זה הכלל כל שזמנו קבוע. מספר ימי משך זמנו קבועים, כגון פסח ויו"ט למעוטי קיץ וקציר ובציר, דאם אמר עד פני או אפילו עד שיהא, אינו אסור אלא עד שיגיע, דכיון דאין משך זמנו קבוע, שזה ממהר לבלות קיצו וקצירו וזה מאחר, לא נתכוין זה אלא לתחילתו, משיתחילו העם לקצור (קדושין סד:). אינו אסור אלא עד שיגיע. אפילו בעד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע, והוא שסמך לה זה הכלל כל שזמנו קבוע. ר"ל כמה הוא נמשך כל שאמר עד שיהא אסור עד שילא וכל שאין זמנו קבוע, ר"ל כגון קיץ וקציר ובציר ומסיק שאין זמנם שוה ואיכא חרפי ואפלי, וכן פעמים רוב תבואות נמשך הרבה, אפילו אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע (מאירי בשטה).